

RIIGIKOGU

IV koosseis.

III istungjärk.

50. koosolek.

9. aprillil 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
3. Eesti-Ameerika Ühisriikide vaheliste vahekohtu ja lepituse lepingute kinnitamise seadus — redaktsioon.
4. Eesti-Tshehhoslovakkia vahelise kohtuliku korralduse, vahekohtu ja lepituse konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.
5. Eesti-Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelise mõlemate maade kohtute vastastikuse tsiviilasjus abiandmise kokkuleppe ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — redaktsioon.
6. Eesti-Rootsi vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.
7. Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seadus — I lugemisel.
8. Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.
9. Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
10. Riiselja-Ikla raudtee ja Sooba harutee alla maade sundvõõrandamise seadus — I lugemisel.
11. Kalapüügi seaduse muutmise seadus — I lugemisel.
12. Kunstsiidist kangaste ja viski sisseveo lepingtollitariifide kohaldamise seadus — II lugemisel.
13. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus — II lugemisel.
14. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

1. Päevakorra täiendamine.

Sekretäri esimese abi A. Tõllasepa ettepanekul täiendatakse päevakorda 5. punktiga — Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seadus — I lugemisel.

2. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:
1. vangistuseseadustiku — üldkomisjoni;
2. Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seaduse üldkomisjoni;
3. välisteenistuse seaduse üldkomisjoni, seisukohavõtmiseks väliskomisjoni;
4. riigiteenijate ja tööliste haiguskindlustuse seaduse sotsiaalkomisjoni, rahandusliku külje suhtes seisukohavõtmiseks rahaasjanduse komisjoni.

3. Eesti-Ameerika Ühisriikide vaheliste vahekohtu ja lepituse lepingute kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

4. Eesti-Tshehhoslovakkia vahelise kohtuliku korralduse, vahekohtu ja lepituse konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

5. Eesti-Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidu vahelise mõlemate maade kohtute vastastikuse tsiviilasjus abiandmise kokkuleppe ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

Koosoleku avab teine abiesimees R. Penno kell 17.15 min.

Sekretäri kohal sekretär A. Schulbach.

6. Eesti-Rootsi vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

7. Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise protokoll kinnitamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Rei: Eesti ja Läti vahelisel piirijoonel tõmbamisel poolitati rida kinnisvaru nii, et suurem jagu kinnisvarast jäi Eesti poole ja üksikud tükid Läti poole, ja ümberpöörduvalt. Poolte vahel on kokku lepitud, et niisuguste kinnisvarade üksikud osad, mis teisele poolele jäänud, tulevad likvideerida. Esialgu oli kokku lepitud, et likvideerimine tuleb lõpetada 1. aprilliks 1929. Tegelikus elus aga selgus, et üksikute osade likvideerimist ei olnud võimalik nii ruttu läbi viia, kuna kinnistuseraamatutes uute osade ja jagude avamine ja teiste vormaliteetide täitmine nõudis aega. Läänud aastal pikendati tähtaega 1. aprillini k. a., ja kuna ka selleks tähtajaks ei ole tööga lõpule jõutud, siis sõlmiti tänavu 27. märtsil Tallinnas, kui naaberriigi Läti pea- ja välisminister siin käis, kokkulepe, mille järgi tähtaega pikendatakse 1. aprillini 1931.

Üldkomisjon vaatas läbi selle kokkuleppe protokoll ja tema kinnitamise seaduse ja leidis, et ei ole põhjust vastu olla tähtaja pikendamisele. Seepärast teen üldkomisjoni nimel ettepaneku,

käesolev kinnitamise seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Riiklike põllumajanduslike laenude liitmise seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riiklike põllumajanduslike laenude liitmise seaduse muutmise ja täiendamise seadus tahab anda võimaluse meie asundusetalud kiiremas korras kinnistada nende laene liites, kusjuures laenude liitmine oleks nii korraldatud, et pärast asundusetalu kinnistamist oleks ka õigus talupidajal laene edasi saada. Üldjoontes ühines rahaasjanduse komisjon valitsuse poolt esitatud seletuskirjaga, kuid tegi

selles järgmised muudatused ja parandused.

§ 11¹. tahtis Vabariigi Valitsus luua võimaluse, et maa peale tekkinud asumiselaene oleks võimalus ka mõisade eest endistele mõisapidajatele maksetud pantkirjadega tasuda. See paragrahv ei leidnud rahaasjanduse komisjonis poolehoidu, ning jäeti häälteenamusega välja. Samuti kustutas rahaasjanduse komisjon käesoleva seaduseelnõu III osa, mis korraldas vanatalude pidajate maaparanduse laenude üleviimist maapanga laenudeks. Seda põhimõtet komisjon ei eitanud, kuid leidis, et selle muudatuse tegemine peab sündima ühes maaparanduse laenu korraldamise seadusega. Peale selle tegi komisjon § 3¹. selgituseks täienduse, millega need eraobligatsioonide omanikud, kes tekkinud pärast talu ostmist, peavad oma nõusoleku andma, et võiks riiklike liidetud laene kinnistada esimesele kohale. Kui obligatsioonide omanikud ei ole nõusolekut andnud, jääks riiklik laen välja andmata.

Need oleksid üldjoontes muudatused, mis rahaasjanduse komisjon ette võttis. Teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

9. Riiklike põllumajanduslike laenude liitmise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris: Laenude liitmise seadus oli varem esitatud rkl. Loosalu poolt ja hiljem valitsuse poolt oli esitatud enam-vähem samasisuline seaduseelnõu. Rahaasjanduse komisjon võttis aluseks valitsuse eelnõu ning kasutas rkl. Loosalu' eelnõu materjalina. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu arutamisel ära võtta.

Ettepanek võetakse vastu.

10. Riiselja-Ikla raudtee ja Sooba harutee alla maade sundvõõrandamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja V. Hasselblatt: Käesoleva seaduseelnõuga antakse Teedeministeriumile õigus Riiselja-Ikla kitsarööpalise raudtee ja Sooba harutee alla maad võõrandada mitte üle 24 ha. Niisugune maa-ala on ka praegu nimetatud raudteede all, ja kasutatakse seda

maa-ala rendi alusel. Et aga omanikkudelt raudteedele vajalikkude maade ostmine vaba kokkuleppe teel sündida pole saanud, siis on vajalik seda maad sundvõõrandada, milleks ka käesolev seaduseelnõu esitatud. Ühtlasi on käesolevas seaduseelnõus tähendatud, missuguste seaduste alusel sundvõõrandatavate maade eest tasu makstakse. Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

11. Kalapüügi seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Maakomisjoni aruandja A. Kärner.

Üldkomisjoni kaasaruandja A. Jõeäär:

Aruandja A. Kärner: Väga austatud Riigikogu liikmed! Kalapüügi seadusele, mis Riigikogu poolt vastu võetud 1923. a. 9. märtsil, on esitatud muutmise seadus kõigepealt sellepärast, et 1926. a. on sõlmitud Läti vabariigiga kalapüügi leping või konventsioon. Peale selle on seaduse täitmisel ette tulnud mõnesuguseid asju, mis nõuavad parandamist. Kalapüügi seaduse muutmise seadus esitati eelmisele Riigikogule 1928. a. lõpul, kuid jäi Riigikogu pleenumis vastu võtmata sellepärast, et Riigikogu varem laiali läks. Tänavu talvel esitas valitsus sama muutmise seaduse uuesti samade parandustega. Maakomisjon, läbi arutades valitsuse eelnõu, ühines kõigi selles toodud ettepanekutega ja tegi oma poolt mõned parandused. Kõigepealt tuli muutmise alla § 3, mis käsitleb kalapüüki merel ja Peipsi ning Pihkva järvel, kus kalapüük kõigile Eesti vabariigi kodanikkudele vaba. Valitsuse ettepanekus oli veel öeldud, et nimetatud vetes on kalapüük ka tasuta. Maakomisjon, ühinedes üldkomisjoni arvamise, ei võtnud sõna „tasuta“ sellepärast seadusse, et kalapüügi õigus on endastmõistetavalt neis vetes tasuta, sest ilma seaduseta ei saa valitsus kalapüügi õiguse eest tasu võtta, kuna vastavat seadust meil ei ole. Siis kustutas maakomisjon ühelmeel üldkomisjoni § 3-da teise lõike, mis tahtis anda valitsusele õiguse, välja anda määrusi kalapüügi korraldamiseks, leides, et see õigus on valitsusele juba seaduse § 1. antud.

Vaidlusi tekitas komisjonis sisevetes kalapüüdmise küsimus. Ühelmeel üldkomisjoni tunnustati kalapüügi eesõigus kuuluvaks senistele kalapüüdjatele ja kalameeste ühingutele ilma enampakkumi-

seta. Et seda põhimõtet raske oli seaduse paragrahvi paigutada, siis leidis komisjon tarvilikuks, see nõue paigutada seaduse seletuskirja, et valitsus võtaks arvesse seda olukorda, et kus kalapüük on tegelekkude kalameeste või nende ühingute käes, see ka edaspidi neile jääks. Selle põhimõttega ühines üldkomisjon. Loodame, et valitsus selle asja õieti korraldab.

§ 5. muudeti kalapüügi võrkude silmade mõõdute suhtes. Tehti täpsemaks kalapüügivõrkude silmade suurus. Peale selle lisati kala nimetustele juurde täpsed ladinakeelsed nimetused.

§ 9. tehti puht redaktsioonilisi parandusi.

§§ 13 ja 14 kokkukõlastati Eesti-Läti vahelise konventsiooniga, missugused paragrahvid endises seaduses olid tekitanud raskusi, ja mille pärast oli kõigepealt tarvidus kalapüügi seadust muuta.

Peale selle vaadati läbi § 23. Selles paragrahvis ei ole komisjon muudatust teinud, vaid see võeti vastu valitsuse poolt esitatud tekstis.

Üldkomisjoni poolt esitati veel § 15. muutmise. Maakomisjon ei ühinenud üldkomisjoni ettepanekuga, leides, et selle paragrahvi muutmise teeb asja keerulisemaks, Läti konventsiooni alusel, millele üldkomisjon põhjendab oma parandust, arvati, et see paragrahv iseenesest selge on, ja et Põllutöoministerium saab küsimusi lahendada, ilma et pruugiks asju ette viia valitsusele otsustamiseks.

Need on tähtsamad parandused, mis maakomisjon teinud. Maakomisjoni nimel teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Kaasaruandja A. Jõeäär: Paranduse-ettepanekutega, mis üldkomisjon tegi, on maakomisjon ühinenud, välja arvatud ettepanek § 15. kohta. Tehtud ettepanek oli tarvilik selleks, et seadust kokku kõlastada vastava konventsiooniga. II lugemisel esitan üldkomisjoni nimel ettepaneku § 15. muutmise kohta. Ühinen ettepanekuga, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Fuks (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! 1923. a. vastuvõetud Kalapüügi seaduse § 3 ütleb, et merel, Peipsi ning Pihkva järves võivad kõik Eesti Vabariigi kodanikud vabalt ja takistamata kala ja mereloomi püüda, välja arvatud ainult need erandid, mis käesoleva paragrahvi märkus 1. tähendatud. § 1. märkus 1. ütleb: „käesolevas paragrahvis tähendatud vetes on Põllutöoministeriumil õigus kohtades, kus see rohke saagi või muude eriliste põhjuste tõttu tarvilik on,

kalapüügiõigust välja rentida, missugusel juhtumisel rendilepingu kestuse jooksul lepingus ettenähtud aastaagadel kellelgi muul peale rentnikkude õigust ei ole neil kohtades kala ja mereloomi püüda.“

III Riigikogu ajal oli esitatud kalapüügi seaduse muutmise seadus. Nii maakui ka üldkomisjon vaatasid selle muutmise seaduse läbi. III Riigikogu ei suutnud kalapüügi seaduse muutmise seadust vastu võtta, ja nüüd on Vabariigi Valitsus esitanud selle seaduse IV Riigikogule.

Kui vaadata seletuskirja, mis on küll III Riigikogu maakomisjoni seletuskiri, mitte aga Vabariigi Valitsuse seletuskiri, mille lõpul seisab, et maakomisjon esitab kalapüügi seaduse muutmise seaduse Riigikogule vastu võtmiseks, siis näeme, et § 3. on muudetud ja valitsuse redaktsioonis järgmine:

„Merel, samuti Peipsi ja Pihkva järvel võivad tasuta püüda kalu ja veeloomi kõik Eesti Vabariigi kodanikud.“ Kui seaduseandliku kogu poolt vastu võetakse seadusi, siis peavad need ikka niisugused olema, et pärast ei tohiks tulla mitmesuguseid tõlgitsemisi. Nüüd aga üldkomisjon on eelnõust § 3-das välja jätnud sõna „tasuta“ ja seletuskirjas toob motiividena ette, et see sõna on liigne, sest maksu püügi eest saab võtta ainult seaduse alusel, mida aga praegu ei ole.

Mina tahaksin juhtida aga tähelepanu järgmisele asjaolule: kui Riigikogu peaks § 3. komisjoni poolt esitatud kujul vastu võtma, siis tekib kahtlus selle üle, kas välismaalased, turistid ja suvitajad, kes välismaalt Eesti piiridesse tulnud, kas nad võivad kalu püüda, sest § 3 ütleb, et võivad püüda kõik Eesti Vabariigi kodanikud. Kuid § 3 ei ütle, kuidaviisi nad võivad püüda. § 3 endises redaktsioonis 1923. a. vastuvõetud seaduses ütleb, et „vabalt ja takistamata“, kuid sealjuures on märkus, mis takistab kalapüüdmist neis kohtades, mis välja renditud. Nüüd on § 3. märkused täiesti ära jäetud, ja pärast võibolla tekivad arusaamatused selle üle, missugused õigused Eesti Vabariigi kodanikkudel on merel, Peipsi ja Pihkva järvedel kalapüüdmiseks. Meie Eesti riigi piire ümbritseb palju merd ja ka Peipsi ja Pihkva järved, ning seepärast kalameeste seisukohast oleks tarvilik, et sõna „tasuta“ tingimata jääks kalapüügi seaduse muutmise seaduse § 3-sse alles, nagu selle esitas Vabariigi Valitsus.

Neid asjaolusid arvesse võttes kavatsen ma seaduseelnõu II lugemisel teha sellekohase paranduse.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

12. Kunstsiidist kangaste ja viski sisveo lepingtollitariifide kohaldamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarman.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

Koosolekut hakkab juhutama esimene abiesimees M. Martna.

13. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus — II lugemisel.

Maakomisjoni aruandja J. Saar.

Üldkomisjoni kaasaruandja A. Jõeäär.

Pealkiri ja §§ 1 ja 2 võetakse vastu.

(§ 3.)

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! II lugemisel mul oli au meie rühma nimel juhtida tähelepanu sellele, et käesolev paragrahv sellel kujul, nagu see komisjoni poolt esitatud, on takistav ja väga raskesti teostatav, nimelt selles mõttes, et absoluutselt igasuguse liikumise nende kohtade juures keelab, millistele veel hooned püstitamata. Esitatud seaduse redaktsiooni järgi, nagu ma juba tähendasin, on siiski võimalik neid kohti koormata, neile obligatsioon teha ja kohustusi peale võtta. Kuid koha edasiandmine on võimalik ainult sugulastele, nagu selle paragrahvi redaktsioonist järgneb, ilma et hooned peale püstitataks. Niisugustel puhkudel kolmandate isikute — obligatsiooni omanikkude ja võlausaldajate — huvid on väga vähe kaitstud. Samuti ei ole minu arvates loomulik, et igasugune liikumine kreposteerimise silmapilgul keelatakse, ja tagasi minnakse sellest olukorrast, mis praegu maksab. Praeguse korra juures on Põllutööministeeriumi järelevalve all kohtade õige edasiandmine võimalik. Neil motiividel teen ma järgmise paranduse-ettepaneku selle paragrahvi muutmiseks:

1) § 3. esimene lõige võtta vastu järgmiselt: „Käesoleva seaduse § 1. p. 1. ettenähtud maakohtade põlise tarvitamise või omanduse õigust võõrandada või muul teel edasi anda enne kui maakohale püstitatud selle põllumajanduslikuks kasutamiseks tarvilikud hooned (elumaja ja laut) on lubatud ainult Põllutööministeeriumi sellekohasel loal, välja arvatud juhul, kui õigused üle lähevad sel teel edasiandja abikaasale, sugulastele

ülenevas või alanevas jones kõigis astmetes, külgjoones esimeses kolmes sugulusastmes või hõimlastele esimeses kahes astmes, samuti ka, kui maakohtade põlise tarvitamise või omanduse õigus tuleb võõrandamisele kohtu korras maakoha põlise tarvitaja või omaniku võlgade või kohustuste katteks, millistel juhtudel õiguste edasiandmine sünnib ilma Põllutööministeeriumi loata. See kitsendus kantakse lepingutesse ja kinnistuseraamatutesse.“

2) § 3. viimse lõike lõppu täiendada sõnadega: „ja tasub temale koha väärtuse tõstmiseks tehtud kulud“.

Viimse lõike kohta võin tähendada seda, et esitatud redaktsioonis võetakse inimeselt koht tagasi, ilma et temale tasutaks koha väärtuse tõstmiseks tehtud kulud. Ütleme näiteks asunik on suutnud ehitada oma maa peale ühe hoone, elumaja, laut puudub veel, ja kui niisugusel puhul koht edasi läheb, siis temal ei ole võimalik praeguse redaktsiooni järgi mingisugust tasu selle eest saada. See oleks aga ülekohtune, ja selleks on säärane parandus paratamata vajalik.

A. Saar (põl): See paragrahv on parandusena juurde võetud. Selle paragrahvi puuduse on ette toonud härra Penno ja teinud ettepaneku, seda parandada. Kuid selle parandamisega meie ei muuda paragrahvi sääraseks, mis elunõuetele vastaks. Nagu esimesel lugemisel ette toodi, on see paragrahv üleaarune, tarvidust selle järele ei ole, sest juba järgmistel paragrahvid hoiavad ära maade kokkuhujamise või nende õiguste ühe kätte koondumise. See paragrahv on täiesti üleaarune, seepärast teen ettepaneku, § 3 kustutada.

Kaasaruandja A. Jõeäär (lõpu sõna): § 3. võttis üldkomisjon sisse. (M. Laarmann, põl: Aga maakomisjon ei võtnud.) Maakomisjon võttis variandina. Üldkomisjon tegi seda järgmistel põhjustel. Olgugi, et on selles seaduseelnõus paragrahv, mis keelab ühele isikule üle 50 hektaari riigimaad kätte anda, ei takista ükski see keeld veel mõisasüdamete ja nende ümbruses asuvate kohtade koondamist ühe ja sama isiku kätte. Üks isik ei saa küll oma nimele kaht kohta kinnistada, kuid on võimalik neid kokku osta oma lähemate sugulaste, abikaasa, laste, õdede ja vendade nimele, ja seda teed on, nagu tegelik elu näidanud, sagedasti käidud. Oli juhtumine, kus Põllutööministeeriumile esitati sooviavaldus, anda nõusolek kaheaastasele lapsele rendiõiguse üleandmiseks. Kui küsiti, miks nii noor laps

asunikuks hakkab, siis vastati, et kõigile teistele perekonnaliikmetele on kohad juba muretsetud. Kohtade kokkuostmise nähtus mõisasüdamete ümbruses on avalikuks tulnud kõigis maakondades. Et see nähtus soovitav ei ole, seda on juba seaduse väljaandmise algusest, 1925. aastast saadik tunnustatud ja võideldud selle vastu. Üks abinõu, — muidugi oleks ka teisi abinõusid, näiteks riigi tagasiostu õigus, mida aga ei taheta tarvitada, — mis aitaks ära hoida asundusetalude koondamist, oleks see, kui ei lubataks üle anda neid kohti, kuhu veel hooned ei ole püstitatud. Kui on põllumajapidamiseks tarvilikud hooned püstitatud, siis on sääraste kohtade koondamine raskem. On majanduslikud kalkulasioonid, mis ütlevad, et ei ole kasulik sääraseid kohti osta selleks, et liita neid mõne teise lahusoleva majapidamisega, ilma et neil asuvaid hooned kasutada saaks. Hooned muutuksid seejuures asjata investeeritud kapitaliks.

Kõigil neil kaalutustel leidis üldkomisjon tarvilikuks, vastu võtta § 3 sel kujul, nagu esitatud Riigikogule.

Härra Penno poolt tehti ettepanek, selles paragrahvis ette võtta kaks muudatust: 1) jätta erandite tegemise õigus Põllutööministeeriumile. Säärane administratiiv võimule seadusest erandite tegemise õiguse andmise põhimõtte üldkomisjonis ei leidnud pooldamist. Kui seadus maksma pannakse, siis peab see kõikide kodanikkude jaoks ühesugune olema ja üksikutele erandite tegemine seadusest ei tohiks kunagi olla lubatav. Säärase õiguse andmisega asetaksime administratiivse võimu teostaja raskesse seisukorda. Ühel juhul antakse luba, teisel korral aga keelatakse; säärastel juhtudel oleksid tööpoolest ministri ametnikud asetatud halba seisukorda, kui neile etteheidetega tullakse kahesuguse mõõdupuu tarvita-mise pärast.

Mis puutub aga teise parandusse, lõpposas võtta ette muudatus, et makstakse tasu ka parandusetööde eest, siis mina isiklikult selle ettepaneku vastu ei vaidle, sest oleks ju loomulik ja õiglane, kui tasu mitte ükski hoonete ja päraldiste eest ei makseta, vaid ka kõigi parandusetööde eest, mis koha juures ette võetud. Üldkomisjonis aga säärast parandust ei tehtud, ja seepärast üldkomisjoni nimel viimasega ühineda ei saa, küll aga soovitsin isiklikult selle vastuvõtmist.

Ettepanek — § 3 kustutada — on üldkomisjoni seisukohalt vastuvõetamatu. (J. Soots, põl: See on hea ettepanek.) Jättab kõik väravad lahti.

R. Penno ettepaneku esimene osa võetakse vastu 43 häälega 23 hääle vastu.

R. Penno ettepaneku teine osa võetakse vastu.

§ 3 võetakse vastu ühes parandustega 36 häälega 21 hääle vastu.

Juhataja: Paragrahvide teksti ettelemine jääb ära.

Kaasarundja A. Jõeäär (§ 4. puhul): Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku,

§ 4. esimese lõike lõppu juurde lisada sõnad: „kui mõlemad välja antud enne käesoleva seaduse maksamahakkamist ja ehitusekrunt hoonestatud“.

Selle ettepanekuga maakomisjon ei ühinenud. Ettepaneku põhjenduseks oleks minul öelda üldkomisjoni nimel järgmist. Põhimõttelikult ei ole kogu maareformi teostamise kestuse ajal olnud lubatud ühele ja samale isikule anda kaks kohta riigi maatagavarast. Ainuke erand, mis seaduslikul alusel sellest üldnormist tehtud, on neil juhtudel olnud, kus ehitusekrunt välja antud vastava määruse põhjal. Meil on maasoovijaid ka praegugi veel rohkem kui maad, ja ei ole kõiki maasoovijaid võimalik rahuldada. Isegi eesõigustatud maasaajad, langenud sõdurite perekonnad ja haavatud sõdurid, on osalt seniajani maaga varustamata. Neile tundub see ülekohtusena, kui sel ajal, kus nemad üldse maad ei ole saanud, antakse ühele ja samale isikule kaks kohta. Üldkomisjon leidis, et säärase erandi võiks teha ainult neil juhtudel, mis Vabariigi Valitsuse seletuskirjas ette toodud, kus enne käesoleva seaduse maksamahakkamist välja antud mõlemad, niihästi ehitusekrunt kui ka asundusetalu, ja sealjuures ka ehitusekrunt hoonestatud, sest vastasel korral tekitaks ehitusekrundi tagasiandmine raskusi. Säärane erand tuleb seaduses eneses kindlaks määrata, mitte aga jätta seda Põllutöoministeeriumi teha.

Neil põhjustel teen üldkomisjoni nimel ettepaneku, eeltähendatud paranduse-ettepanek vastu võtta.

Ettepanek lükatakse tagasi 35 häälega 26 hääle pooltolemisel.

§ 4 võetakse vastu.

J. Holberg (põl, § 5. puhul): Käesoleva seaduse § 5-das on üks mõiste, mis mingisugust efekti ei anna, ja võimata on selle mõiste alusel midagi teha. Nimetatud paragrahvis on öeldud: ühel isikul võib olla põliseks tarvitamiseks või omanduseks § 1. märgitud kõlblikku maad kuni 50 ha. Koondub kellegi kätte põliseks tarvitamiseks või omanduseks üle 50 ha nimetatud maad, siis müüakse see kahe

aasta jooksul, kui ta enne ei võõranda, või kui ei kinnista, (Keskest: Päriss õige.) Õige jah, ... siis maa valdamisele asumise päevast.

Kui ei ole kinnistatud, siis ei saa ju ka müüa, ja valdamist ei saa müüa. Nii-sugust olukorda üldse ei saa ette kujutada.

Eelmises seaduses oli see nonsenss, ja nüüd samuti. Siis võiks korteriga samuti talitada. Kui kellelgi on korter, siis võib ta seda ka müüa. Valdamine on fakt, see ei ole juriidiline vahetõke.

Nagu tähendasin, ei ole sellel mõistel mingisugust efekti, ja Riigikogu peaks selle oma prestiihi pärast kustutama. Seepärast teen ettepaneku,

teises lauses § 5. kustutada sõnad: „või kui ei kinnistata, siis maa valdamisele asumise päevast“.

Kaasarundja A. Jõeäär (lõpusõna): Üldkomisjonis kaaluti ka seda ettepanekut, mille härra Holberg tegi, sest ta tõstis selle küsimuse üldkomisjonis üles. Seal leiti, et mingisuguseid raskusi ei tekita, kui säärane lause sisse jääb, sest eelmine lause ütleb, kuidas Põllutöoministeeriumil tuleb talitada. Ta ei saa ise asuda kinnisvara müümisele, vaid müüb seda ainult kohtuotsuse põhjal. Kui Põllutöoministeeriumil on andmed selle kohta, et keegi omanik asunud maa valdamisele, ilma et selle oleks kinnistanud, siis on tal õigus nõuda kohtuteel, et maa esiteks selle omaniku nimele kinnistataks ja siis käesoleva seaduse § 5. põhjal maha müüdaks. Kohtul on võimalik nende andmete põhjal, mida ministeerium harilikus tsiviilprotsessi korras esitab, selgitada igakülselt küsimust, kas on tõeks tehtud või mitte see asjaolu, et ühe isiku kätte on koondunud üle 50 ha maad, ja kas tema selle maa omanik, olgugi kinnistamata. Siin on kohtu kontroll, ainult kohtuotsuse põhjal võib müük sündida. (J. Holberg, põl: Ma tahaksin näha, Teie olete advokaat, kuidas Teie valdamist müüte!) Mitte valdust ei müüda oksjoniteel, vaid kohtuotsusel kinnistatakse maa selle õige omaniku nimele ja siis müüakse. On palju juhtumisi, kus kohtuotsusel kinnistatakse maa kellegi nimele. Säärased protsessid tuleb igapäev ette. (Paremalt poolt: Ega sellepärast vaja ei ole paragrahvi seda lauset jätta.) Tingimata on tarvis, kuna on sääraseid inimesi, kes seadusest mööda hiilides ilma kinnistamiseta koondivad oma nimele kohti. (J. Holberg, põl: Aga, härra Jõeäär, missuguse seaduse põhjal Teie sunnite mind nüüd kinnistama?) Selle seaduse § 5. alusel. Põllutöoministeeriumil on õigus esineda kohtus vastava nõudega, ja kohus juba sunnib kinnistama.

Juhataja: (Hääletatakse.) Rkl. Holberg'i ettepaneku poolt on 29 häält, vastu 28 häält, seega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega! Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 34 häält, vastu 28 häält, erapooletuid 4, ettepanek on vastu võetud.

(Hääletatakse.) § 5 on vastu võetud ühes parandusega.

Kaasarundaja A. Jõeäär: Üldkomisjoni nimel panen ette,

vastu võtta uus § 5-a järgmiselt: „§ 5-a. Riigil on riiklikust maatagavarast lahutatud maakoha põlise tarvitamise või omanduse õiguse võõrandamise, kinkimise või parandamise korral kahe kuu jooksul ostueesõigus, välja arvatud juhtumid, kui maakohat või selle põlise tarvitamise õigus läheb edasi pidaja sugulastele esimeses kolmes sugulusastmes või kahes hõimlusastmes.

Riik omandab maakoha võõrandamise korral poolte kokkuleppe tingimustel, kinkimise ja parandamise korral — seadusliku hindamise alusel määratud hinnaga.

Lähemad määrused ostueesõiguse teostamise korra kohta annab Vabariigi Valitsus“.

(J. Soots, põl: Halb ettepanek!)

Selle ettepaneku põhjenduseks oleks mul järgmist öelda. Kõigepealt on see paragrahv praegumaksvas seaduses. (Vahelhüüed.) Paremaks on paragrahv muutunud seepärast, et lõppu on üldkomisjon juurde lisanud lause, mis annab Vabariigi Valitsusele õiguse ostueesõiguse teostamise korra kohta lähemaid määrusi välja anda. Seniajani ei ole see paragrahv mingisuguseid raskusi sünnitanud ja selle väljajätmiseks maksvatest seadustest puudub igasugune alus. Vabariigi Valitsuse seletuse järgi ei olevat lähemas tulevikus selle paragrahvi käsitlemine tarvilik seepärast, et Vabariigi Valitsus loodab osta avalikkudel enamakkumistel ja omandada müügiletulevaid vanatalusid. Valitsusel on muidugi arvatavasti majanduslik olukord teada, ja võib ette teada, kuipalju neid talusid müügile tuleb. Võibolla on see põhjendus õige, mis komisjonis ette toodi, et valitsusel ei jätku raha isegi selleks, et neidki talusid kõike omandada, kuid meie ei tee käesolevat seadust mitte ainult lähema tuleviku jaoks, seda esiteks, ja teiseks võib ka lähemas tulevikus ühel või teisel põhjusel riigil tarvis tulla neid maid tagasi osta, mida tema praegu müüb. Mina ei näe mingit põhjendust, mispärast peaks Vabariigi Valitsuselt selle õiguse, mis tal praegu on, ära võtma. Et see oleks

mingisugune ülearune omanduseõiguse kitsendamine, see ei ole õige, (Paremalt poolt: On küll!) sest riik maksab omanikule sellesama hinna, mille temale kolmas isik pakub. Ja milles siis seisab see kitsendus?! Riik peab maksma selle hinna, mille kolmas isik pakub, olgu see 3—10 korda turuhinnast kõrgem. Meil on maksvates tsiviilseadustes niisugune väljaostuõigus ette nähtud väga mitmel juhtudel: Liivimaa maaõiguse, Eestimaa maaõiguse, samuti ka mitme linnaõiguse järgi on väljaostuõigus sugulastele antud. Peale selle on kõigis linnades väljaostuõigus maaomanikul nende hoonete suhtes, mis tema maa peale püstitatud. Samuti on väljaostuõigus kaasomanikkudel, naabritel j.n.e. Ja veel hiljuti pandi maksma väljaostuõigus kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade seadusega nende üksuste suhtes, mis popsiseaduse põhjal omanduseks antakse.

Kui popsikoha omanduseks saajad selle koha ühes hoonetega võõrandavad, siis on päriskoha omanikul väljaostuõigus. Keegi ei ole kunagi tulnud ütleva, et see oleks mingisugune iseäralik kitsendus. Kui see tõepoolest nii väga raske kitsendus oleks, siis poleks Vabariigi Valitsusel mingit alust tulevikus säärast kitsendust maksma panna kõigi maade suhtes, ka päriskohade suhtes. Arvan, et kui säärase seadusega kord tullakse, nii kui seda komisjonis lubati, siis tehakse seda välja minnes seisukohast, et sellega kellegi õigusi ei kitsendata. Siin võib aga tulla ette sääraseid juhte, kus kavatsetakse edasi müüa riiklikust maatagavarast eraldatud kohti isikuile või organisatsioonidele, kellele see müük majanduslikkudel või poliitilistel kaalutlustel ei peaks lubatud olema. Ei ole isegi võimata, et pärast selle seaduseelnõu vastuvõtmist ja igasuguste kitsenduste kaotamist teostama hakatakse mõtteid Baltimaade koloniseerimise üle, mida omal ajal, nimelt okupatsiooni ajal, avaldati.

Üldkomisjonis kõneldi ka sellest, et Vabariigi Valitsus, kes muidugi ei tarvitse igal juhtumisel tarvitada väljaostuõigust, võib üksikute liikide suhtes loobuda selle õiguse teostamisest. Üks paremus, millele üldkomisjoni seletuskirjas tähelepanu juhiti, ja mis ühendatud oleks selle paragrahvi sissevõtmisega, oleks see, et säärasel korral oleks riigile kindlustatud suurem sissetulek kinnistuselõivudest ja tempelmaksust.

Et fiktiivselt ostu-müügi lepingu sõlmimisel ostuhind näidatakse vähemana, kui kokku lepitud, seda on juba Vene ajal juhtunud, ja seda nähtust võib ka meil Eestis konstateerida. Ostueesõiguse seaduse võtmine annaks riigile võimaluse

nii mõnedki kümned miljonid riigi sissetulekutena kindlustada, tähendab annaks võimaluse saada neid sissetulekuid, milleks riigil maksvate seaduste alusel õigus, mida aga nüüd püütakse kõrvaldada. Kui lepingusõlmijatel teada, et lepingus tähendatud hinna eest riik võib maad tagasi osta, siis ei ole karta, et nad lepingus väikesema summa näitavad. Ennem lisavad nad igaks juhtumiseks veidi juurde.

Meie majanduslik olukord sunnib tõsiselt silmas pidama kõiki riigi tuluallikaid ja hoolitsema selle eest, et sealt, kust riigil õigus lõivu saada, see ka sisse tuleks. See oleks kõik, mis mul üldkomisjoni nimel oli selle ettepaneku põhjendamiseks öelda. Palusin veel isiklikult sõna oma ettepanekute põhjendamiseks.

A. Jõ e ä r (stp): Juba selle seaduseelnõu I lugemisel, lugupeetud Riigikogu liikmed, seletasin, et riigi ostueesõigus võrdlemisi kallis lõbu on. Oleks õiglane, kui riigile kui müüjale jäetaks tagasiostuõigus. Tagasiostuõigus tähendab seda, et riik võib sama hinnaga, millega ise müüs, ka tagasi osta. Kas see hind kallis või odav, missuguse hinnaga müüakse asundusetalusid, selle üle ei hakka ma vaidlema. Asunikkuude esindajad ütlevad, et olevat liiga kallis hind. Kui see nii on, siis peab riik selle saadud kalli hinna asunikule tagasi maksma, kui asunik kohta edasi müüa tahab. Kui see hind aga odav on, siis saab riik kasu. Ma arvan, kui Riigikogu ükskõik, missuguse seaduse vastu võtab, siis peab ta sealjuures välja minema riigi kasude seisukohast. Käesoleval korral lähevad riigi huvid ühte meie rahva enamuse huvidega, ka nende asunikkuude huvidega, kellega kavatsust ei ole oma kohti edasi anda. Nende huvides on, et riigikassa sissetulekud suureneksid, sest selle võrra jääks maksukoorem kergemaks. Ainukesed, kes selle ettepaneku vastu võiksid olla, oleksid need, kes kavatsevad kohti edasi müüa ja neilt teenida. Ma arvan, et Riigikogul ei ole mingisugust põhjust üksikute taskuhuvidest välja minnes seadusi vastu võtta. Oleks loomulik olnud, kui juba 1925. a. riigi tagasiostuõigus oleks seadusse võetud. (V a h e l h ü ü e: Oli sees!) Sees oli ostueesõigus, ja ma tähendasin juba, et ostueesõigus on väga kallis lõbu, peab maksma seda, mida müüjale pakutakse. Riigi tagasiostu eesõigust ei võetud aga seadusse ja selle tõttu on vahepeal põllumajandus koormatud ülearuse 1 miljardi võrra. Põllumajanduse huvides oleks vaja hoolitseda selle eest, et asundusetalusid mitte ülearu kallilt edasi ei müüdaks, vaid need võimalikult soodsatel tingimustel uutele maakasutajatele

üle läheksid, kui endised pidajad neist loobuvad. Et käesoleval korral langevad ühte riigi huvid, rahva enamuse ja põllumajanduse huvid, siis oleks loomulik, et vastavalt sellele ka esitatud parandus vastu võetaks.

Neist seisukohtadest välja minnes, teen ettepaneku,

võtta § 5-a vastu järgmiselt:

„§ 5-a. Põlise tarvitamise või omanduse õiguse täieliku või osalise võõrandamise korral, samuti müügiele määramisel võlgade katteks või vabatahtliku enampakkumise teel, on riigil tähtajaga piiramata tagasiostuõigus (B. E. S. §§ 3922—3925).

Tagasiostu hind määratakse kindlaks järgmiselt: Peale põlise tarvitaja või omaniku poolt riigile käesoleva seaduse alusel temale üleantud maa, hoonete ning päraldiste eest väljamakstud summade tagasimaksmist, on riik kohustatud tagasiostuõiguse tarvitamise korral põlisele tarvitajale või omanikule täiel määral tasuma viimase poolt kantud hoonete ehitamise ja maaparanduse kulud, milliste summa määratakse kindlaks käesoleva seaduse §§ 6—8 ettenähtud korras. See tingimus kantakse lepingutesse ja kinnistuseraamatutesse. Enampakkumine võib järgneda ainult sarnasel korral, kui riik tagasiostuõigusest loobub.

Soovist tagasiostuõigust tarvitada, peab Põllutöoministerium teatama kahe kuu jooksul sellekohase teate saamise päevast arvates.“

Ühenduses selle paragrahviaga oleks vaja terve rida teisi paragrahve seadusse võtta, mis tehniliselt tarvilikud ja millised kannan ette ühtlasi.

„§ 5-b. Tagasiostuhinnast tasutakse esimeses järjekorras nõudmised, mis Ts. Kp. Sead. § 1890 p. 1—7 ette nähtud, teises järjekorras ingrosseeritud võlad nende vanemuse järjekorras, kolmandas järjekorras muud nõudmised, mis pööratud kinnisvara peale. Ülejääk makstakse välja põlisele tarvitajale või omanikule.

§ 5-d. Põlise tarvitamise või omanduse õiguse koormamine võlgadega on lubatud ainult maavääruse ja produktiooni tõstmiseks või hoonete ehitamiseks Põllutöoministeriumi nõusolekul. Servituutidega koormamine ei ole lubatud.

§ 5-e. Põlise tarvitamise või omanduseõiguse edasiandmine vahe- tamise-, kinkimise-, pärimislepingu järgi või muul tsiviilseadustes ette-

nähtud alustel, samuti parandamine testamendi teel kui ka edasirentimine on lubatud ainult neil juhtudel, kus õigus sel teel üle läheb tarvitaja või omaniku abikaasale, sugulastele ülenevas või alanevas jones kõigis astmetes, külgjoones — esimeses kolmes sugulusastmes või hõimlastele esimeses kahes astmes.“

(J. Holberg, põl: Mis? On see tagasiostuõigus?) Tagasiostuõigus.

„§ 5-g. Rahaliselt mittehinnatavate koormatuste täitmist ei ole asjaosalistel õigus nõuda riigilt tagasiostuõiguse teostamise korral ja sarnased koormatused kustutatakse.“

Need paragrahvid on analoogilised praegu Saksamaal maksvale seadusele, mis 1919. a. maksma pandi, nii et mingisugust iseäralikku uudsust nad ei sisalda. (J. Holberg, põl: Liiga vana.)

Aruandja J. Saar (lõpusõna): Härra Jõeääre poolt ettekantud ja üldkomisjoni poolt vastuvõetud § 5-a on maksev praegu § 6-na. Vabariigi Valitsuse poolt esitati see paragrahv kustutamiseks seepärast, et selle paragrahvi järele tarvidust ei ole. Ei ole seniajani seda tarvidust olnud, ja Vabariigi Valitsuse seletuskirjas on öeldud, et kui see vajadus peaks tulema, siis tuleks tulevikus uue seadusega esineda, mis käiks kõigi põllumajanduslikkude maade ostueesõiguse kohta. See on päris õige asi. Sest kui nüüd seda ostueesõigust riik hakkaks kasutama, siis peaks Põllutööstusminister oma kohapealse aparadi alles jätma, võibolla tuleks seda isegi suurendada, sest muidu ei oleks võimalik Tallinnas teada saada, kui talud müügile lähevad, kas nad on niivõrd kõlblikud, et neid riigile omandada. Meil on nõutud seda, ja räägitud sellest, et Põllutööstusministeri aparati tuleks kokku tõmmata. Kui see ostueesõigus aga alles jääb, siis ei ole mõeldav, et seda kohapealset aparati saaks kokku tõmmata.

Maakomisjon arutas ka seda küsimust, ja tuli üksmeelselt sellele otsusele, et tuleb ühineda Vabariigi Valitsuse ettepanekuga. (M. Juhkam, tõer: Kust Teie selle üksmeele saite?) Ma tahtsin öelda „enamusega“. (K. Baars, tõer: Seal on vaks vahet.)

A. Jõeäär (stp, fakt. märk.): See asjaolu, et Vabariigi Valitsus seniajani pole tarvitanud seda õigust, on tingitud sellest, et anti üle rendiõigusi, ja sellepärast ei olnud Vabariigi Valitsusel võimalik ostueesõigust teostada. Neid üleandmisi, mis ette tulnud kinnistatud maade juures, on õige vähe, ainult paarikümne ümber, või veel vähem. Nii et

härä Saare poolt etteoodud väide ei ole õige.

A. Jõeääre ettepanek § 5-a kohta lükatakse tagasi.

Kaasaruandja A. Jõeääre ettepanek lükatakse tagasi 36 häälega 23 hääle pooltolemisel.

Juhataja: Rkl. Jõeäär soovib, et järgmised uued paragrahvid, mis ta ette pani, tuleksid korraga hääletamisele.

R. Penno (as, korra kohta): Minu arvates on need paragrahvid kodukorra seletuse järgi juba tagasi lükatud, sest esimene paragrahv lükati tagasi, ja need ripuvad sellest paragrahvist ning võivad tulla hääletamisele III lugemisel, kui esimene paragrahv, nimelt 5-a, vastu võetakse.

Juhataja: Kuna on tagasi lükatud rkl. Jõeääre ettepanek, võtta vastu uus § 5-a, siis langeb ära sellega ühenduses olevate §§ 5-b—5-g hääletamine.

§§ 6 ja 7 võetakse vastu.

(§ 8.)

A. Saar (põl): § 8. viimne lõige näeb ette korra, mille järgi määratakse komisjonile tasu, kui ta väljaspool aega istub. Kui seda võrrelda käesoleva seaduse teiste paragrahvidega, siis näeme, et need annavad Vabariigi Valitsusele suuremad tegevusevõimalused, kui siin komisjoni liikmete tasu määramise juures, see õigus tahetakse seadusesse võtta ja seda mitte valitsusele usaldada. Seepärast leian, et see on ülearune, sest komisjoni liikmetele tasu maksmine peaks sündima täiesti vabalt Põllutööstusministeri äranägemise järgi. Niisugusel korral võidakse seda palju lihtsamalt lahendada, kui sel puhul, kui seda seaduses hakatakse määrama. Seepärast teen ettepaneku,

§ 8. viimne lõige kustutada.

Kaasaruandja A. Jõeäär: Üldkomisjon võttis seadusse muudatuse, mille järgi makstakse tasu komisjoni liikmetele ainult sel korral, kui nad peavad istungit väljaspool ametiasutuste harilikku tööaega. (J. Soots, põl: Olgu kus tahes, aga selles seaduses ei ole see koht.) Valitsuse poolt esitatud parandus senimaksvale seadusele tahtis võimaldada tasu maksta komisjoni liikmetele ka siis, kui koosolekud ei olnud peetud väljaspool harilikku tööaega. Rkl. Saar tahab selle välja jätta. Säärasel korral langeb komisjoni liikmetele tasumaksmine täiesti ära. Kuna aga valitsus tunnustanud tarvilikuks tasumaksmise seadusesse võtta, siis üldkomis-

joni nimel ma ei saa ühineda selle ettepanekuga.

Põllutööminister A. Kerem: Väga lugetud Riigikogu liikmed! Rkl. Saar tegi ettepaneku, käesoleva paragrahvi viimne lõige kustutada, põhjendades, et siis valitsusel vabadus oleks teatud norme ja määrusi oma äranägemise järgi määrata. Nii see aga tõepoolest ei ole. Kui viimne lõige kustutatakse, siis just võetakse valitsuselt normeerimise võimalus, sest just kõnealolev lõige näeb ette, et valitsusel on võimalus komisjoni tööd osavõtmise eest eritasu määrata.

Võib seisukohale asuda, et tasu tuleb ette näha eripalgaseaduses, kuid me oleme varemalt palju niisuguseid seadusi vastu võtnud, kus me tasu oleme normeerinud eriseadusega, kui see käib asutuste ja isikute kohta, mis ajutise iseloomuga.

J. Fuks (as): Arvan, kui see lause kustutatakse, siis tekib järgmine halb. Võib seisukord ilmsiks tulla, et istungeid hakatakse pidama pärast tööaega, õhtul, pärast kella kolme. Seaduses on aga lause: Vastulausetel läbivaatamise aeg teatatakse kutsetega asjaosalistele. Siis me sunnime neid asjaosalisi hindamise peakomisjoni tulema pärast harilikku tööaega, selle asemele, et päeval asja arutada. See ei ole asjaosalistele vastuvõetav. Seepärast arvan, et selle lõike kustutamises peaks ettevaatlik olema.

J. Soots (põl): Mulle näib, et igal asjal peab oma koht olema. Kui seni oleme nõnda teinud, et kõik palganormid oleme palgaseadusega, koosseisud koosseisu seadusega reguleerinud, siis ei saa sellega leppida, et ühe väikese tähtsusega komisjoni palk määratakse kindlaks põhjapanevas riigimaade põlise tarvitamise seaduses. Kui meie muudame riigiteenijate palku, siis tuleb ka muuta komisjoni liikmete palk. Ja kui see palk on palgaseaduses, siis selle muutmist ei unustata. On ta aga üksiku lausena suures põhjapanevas seaduses, siis unustatakse tema muutmise.

R. Penno (as): Lugetud Riigikogu liikmed! Kuigi mina härra kindral Soots'i põhimõttega täiesti päri olen, siiski arvan ma, et meie siis, kui tahame kiirendada põliseks tarvitamiseks ja omandamiseks andmise protseduuri, peame huvitama neid komisjoni liikmeid, kes sellest tööst osa võtma tulnud. Meie oleme üksikutele ametnikkudele lisatasu määranud, näiteks maakorraldamise tööde juures maamõõtjatele. Neile on ette nähtud tükitöö määr ja tasu, mis kahtlemata tõstnud nende töö produktiooni. Sellest seisukohast välja minnes on Vabariigi Va-

litsuse ettepanek teravitav. Komisjoni redaktsioon tooks sääraseid väärnähtusi, nagu rkl. Fuks ette tõi. Sellelt seisukohalt välja minnes oleks otstarbekohasem vastu võtta viimne lõige valitsuse poolt ettepanendud kujul, kus komisjonile makstakse tasu Vabariigi Valitsuse poolt määratud normide järgi. Sellekohase ettepaneku ma silmapilk esitan juhatajale.

K. Tonkman (põl): Väga lugetud Riigikogu liikmed! Põhimõttelikult ei kõnele mina ega põllumeeste rühm komisjonitasu maksmise vastu. Kuid ei saa seda küsimust § 8. sappa võtta. Selleks peab teistsugune kord ette nähtama.

Edasi pean tähendama, et meil minnakse komisjonidega liiga kaugele, näib põhimõte olema, et ikka jälle „komisjon“ ja „komisjon“. See komisjonihaiugus levib edasi, ei saa ühtki seadust vastu võtta, nagu käesolevki, kus peab jälle komisjon ette nähtama ja selle eest tasu maksma. Ei ole otstarbekohane seda põhimõtet ka sellesse seadusse võtta, kus võidakse sihilikult rahateenimise mõttes „komisjone tegema“ hakata.

Aruandja J. Saar (lõpusõna): Kui viimne lõige vastu võtta Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul, siis saaksid komisjoni liikmed tasu, kui aga vastu võtta maakomisjoni poolt esitatud kujul, siis saaksid ainult need tasu, kes pärast ametlikku tööaega istungit peaksid.

Seepärast arvan mina, kui komisjoni liikmed peavad istungeid harilikul tööajal, siis ei tohiks nad tasu saada, kui aga istungid on pärast tööaega, siis peaksid nad tasu saama. Kui välja jätta see lõige, siis ei ole Vabariigi Valitsusel üldse võimalik tasu määrata.

Juhataja: Rkl. Saarelt on ettepanek, § 8. viimne lõige kustutada.

Rkl. Pennolt on ettepanek, viimne lõige § 8. juurde võtta vastu järgmiselt: „Hindamispeakomisjoni liikmed võivad saada komisjoni tööd osavõtmise eest eritasu, mille suuruse määrab Vabariigi Valitsus.“

(Hääletatakse.) Rkl. A. Saare ettepanek on vastu võetud 26 häälega 15 hääle vastu. Seega ei tule hääletamisele rkl. Penno ettepanek.

(Hääletatakse.) § 8 on vastu võetud ühes parandusega.

(§ 9.)

R. Penno (as): Lugetud Riigikogu liikmed! Meie rühma esindajad on selle paragrahvi teise lõike ebaotstarbekohasust näidanud, ja selles mõttes teen ettepaneku,

kustutada § 9. teine lõige.

Kui see ettepanek peaks tagasi lükama, siis teen ettepaneku,

§ 9. teise lõike esimene rida redigeerida järgmiselt: „Kui maasaaja või tema õigusejärglase ja Põllutöoministeeriumi vahel maakoha päraldiste realiseerimise asjus kokku lepitud ja maasaaja või tema õigusejärglane ei avalda kuue kuu jookul.“

edasi läheb, nagu see paragrahvis on.

Komisjoni poolt esitatud lõige käsitleb seda, et Põllutöoministeeriumi teate järgi peab iga asunik ja renditalupidaja selle talu omandama hiljemalt kuue kuu kestes. Kui ta lepingut sõlmima ei lähe, siis on Põllutöoministeeriumil õigus, rendilepingu lõpul koht temalt ära võtta ja teisele edasi anda. Missuguses vahekorras, kuidas ja missugustel alustel likvideerimine sünnib, see edaspidi siit selgest seadusest ei selgu.

Minu arvates ja meie rühma arvates ei ole mingisugust vajadust selle läbiviimiseks, selles mõttes oleks see lõige üleaarune. Kui aga see ei peaks vastu võetama, siis vähemalt peaks eeltingimuseks seatama, et asuniku või renditalupidaja ja riigi vahel peaks olema päraldiste suhtes vahekord juba enne selgitatud.

Põllutöominister A. K e r e m: Austatud Riigikogu liikmed! Kui teine lõige nii vastu võtta, nagu selle ette pani rkl. Penno, siis võib see ainult arusaamatusi tekitada, sest maahinda ei saa ükski riigiametnik kellegagi kokku leppides määrata, vaid meie seadused näevad ette, et maahind määratakse seadustes ja määrustes ettenähtud alustel. Samuti on päraldiste hind seadustes ja määrustes tähendatud, ja neis määrustes on ette nähtud, kuidas hind kujuneb, kuidas selle vastu saab protesteerida, missuguses järjekorras j.n.e. Ja kui hind on lõplikult iga üksiku osa kohta välja kujunenud, ja enam edasikaebe võimalusi kuskile ei ole, alles siis on võimalik leping kokku seada ja esitada allakirjutamiseks, see tähendab koha omandamiseks. Kui öelda, et riigiametnikud peaksid veel mingisuguseid kokkuleppeid tegema, siis seda maksev seadus ei luba. Kui nad seda teeksid, siis rikuksid nad maksvat seadust. Sellepärast minule paistab, et riigiametnikudelt ei saa teist teotsemist nõuda, kui seadused neile ette kirjutavad. Seepärast on ka rkl. Penno poolt ettetoodud parandus minu arvates täiesti üleaarune ja ei ole õiglane. Teine lugu on, kui arvatakse, et asunikudele, kes ei taha maad omandada või põlisele rendile võtta, nagu riikliku maa tarvitamise seadus seda ette näeb, vaid eelistavad kolmandat moodust,

ajutist maatarvitamise viisi, et riik neile peab maa ajutiselt tarvitada andma ja päraldiste kohta erietsused, eritingimused välja töötama, see oleks seisukoht. Arvan, kui riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse välja töötamise ja vastu võtmine, siis ei soovinud riik pikemaks ajaks niisugust ajutiste rentnikkude instituuti ette näha. Seepärast poleks põhjust ka praegu arutama hakata, kas niisugust instituuti asutada.

R. P e n n o (as): Härra Põllutöoministrile vastuseks pean tähendama, et minu ettepanek sisaldab käesoleva paragrahvi teise lõike väljajätmist, mis ka meie rühmale vastuvõetav. Tähendab, jääks olukord, kus riigil on kõiksugused viisid käes, sundida asuniku koha omandamisele asuma, ja kus siis ette nähtud on, et rendilepingu tingimuste kohaselt ta talitama peaks. Kui vastu võtame seaduse, millele need rendilepingu tingimused annulleerime, siis igatahes kõik need õigused, mis asunikudele antud, viimne lõige annulleerib juhul, kui ta 6-e kuu kestel Põllutöoministeeriumi teatele ei peaks reageerima. Siis satub asunik õiguslikult halvemasse olukorda, kui maksva rendilepingu alusel.

Meie rühm toetab viimse lõike väljajätmist, aga kui see peaks tagasi lükama, siis olen teinud ka kompromissettepaneku. Kui härra Põllutöominister arvab, et praegumaksvate seaduste järgi ei või asunik või Põllutöoministeerium mingisuguseid leppeid teha, siis minu arvates on igasugune ostuleping kahepoolne kokkulepe.

Seepärast ei ole siin mingisuguseid seadusevastaseid norme ette nähtud, vaid on talitatud täiesti seaduse kohaselt. Aga vaadake, lugupeetud Riigikogu liikmed, kui meie siiski praegusel kujul paragrahvi lõike vastu võtame, siis võib vaidluse all olevate hoonete, ka metsa kohta, kus ei ole kokku lepitud, nii teha, et olge head, hoone on kasutusekõlblikuks hinnatud, selle vastu on protesteeritud, protest on tagajärjeta jäetud, ja teistkordset protesti selle peale meil maksvate seaduste järgi esitada ei saa; vahel võetakse see vastu, kui tahetakse, vahel mitte. Mis jääb siis maapidajal niisugusel puhul teha? — Ta lihtsalt ei omanda, ei tee kokkulepet, ei sõlmi hoone ostulepingu akti, aga esitatud seaduse redaktsiooni järgi on ta kohustatud seda tegema. Vaadake, selles lähen ma Põllutöoministeeriumi ettepanekust lahku. Peaks vähemalt kokkuleppeakti sündima, ja minu arvates ei ole see toiming maksvate seaduste vastu, vaid kindlustab asunikudele õigusi, mis neil praegu olemas.

Põllutööminister A. K e r e m: Kui rkl. Penno tähendas, nagu satuksid asunikud selle tagajärjel halvemasse seisukorda, ja nagu ei hoiaks nad alles neid eesõigusi, mis praegu rendileping ette näeb, siis selle teise löike vastuvõtmine ei võta ühtki eesõigust asunikudelt, mis neil praegu rendilepinguga kindlustatud. See löige ei ütle muud midagi, kui rendileping lõpule jõuab, siis lõpeb vahekord, nagu lepingus ette nähtud, ja hoonete eest, mis asunikul on, tasutakse temale. (R. P e n n o, as vahelhüüe.) Tähendab, rendileping on lõpul. Seadus näeb ette, et rendilepingu lõpul võib lõpetada vahekorra. Asi on päris selge.

Teiseks on lugu nii, kui härra Penno ettepanek vastu võtta ja päraldiste müük viia kokkuleppe alusele, siis võiks ette öelda, et iga asunik, kes majanduslikult mõtleb, ei lepiks kokku kõlbliku hoone omandamiseks, vaid ütleks, et selle peaks määrama müügile äravedamiseks. On selge, kui ühe hoone eest kohapeal üht hinda maksta võib, siis äravedamise hind on midagi muud. See on materjali hind miinus mahalõhkumine ja vedu. Vaadake, on selge, kui sellele teele viia hoonete müük, siis looks see halbu võimalusi. Ma ei ütle, et kõik asunikud seda võimalust kasutama hakkaksid, aga on nii mõnedki, kes seda siiski teeksid. Kui on päraldised kallilt hinnatud, siis on ka selleks tee ette nähtud, kuidas selle vastu protestee-

rida ja kuidas seda muuta võib. Kolmas väide, nagu paneks ministeerium lepingu ette, ilma et lõpuhind oleks välja kujunenud, ei vasta tõele. Enne peavad otsused jõusse astuma kõigi üksikute elementide kohta ja alles nende otsuste kohaselt kantakse üksikud elemendid lepingusse.

R. Penno mõlemad ettepanekud lükatakse tagasi.

§ 9 võetakse vastu.

14. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

J. Soots (põl, korra kohta): Teen ettepaneku,

lõpetada Riigikogu koosolek.

Motiveerin seda ettepanekut seega, et rahaasjanduse ja üldkomisjon peavad veel rutuliselt mõned seaduseelnõud vastu võtma, kui neist seadustest enne pühi asja peab saama. Neil komisjonidel on juba kella 7 määratud koosolekud.

Sekretäri esimese abi A. Tõllassepa ettepanekul otsustatakse pidada järgmine koosolek homme, 10. aprillil, kell 10. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 50, lisa nr. 11.)

J. Soots'i ettepanek võetakse vastu 38 häällega 7 hääle vastu.

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.25 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).